բարեկալի ամբողջ հայ ազգաբնակութեան մէջ, որի թիւը, ինչպէս ինձ ասացին, հասնում է հարիւրհազարի, չէ կարելի գտնել մի հատ հոգի, որին կարելի լինէր ճշմարիտ հայ կոչել, թէպէտ նրանք բոլորն էլ շատ ջերմեռանդ և ժամասէր լուսաւորչականներ են: Գրեթէ մի հատ հայ չը կայ, որ հայերէն իմանար, չը կայ մի հայ, որ հայոց կեանքի վրա հասկացողութիւն ունենար, չը կայ մի հայ, որ Հայաստան բառը հասկանար, չը կայ մի հայ մանուկ, որ հայոց այբենարանը ձեռքում բռնէր,—մի խօսքով Բէսարաբիայի հայը ներկայացնում է իրանից մի անյայտ ազգութեան պատկանող արարած, որ խօսելով մօլդաւերէն՝ ինքն մօլդաւացի չէ, խօսելով յունարէն՝ յոյն չէ, գիտենալով թուրքերէն՝ թուրք չէ, տիրապետելով ռուսերէն՝ ռուս չէ. Նա հայ էլ չէ, որովհետև ոչ թէ միայն չը գիտէ հայերէն, բայց գաղափար էլ չունի թէ ինչ տեսակ լեզու է հայերէնը: Ուրեմն նա անորոշ մի ազգութեան պատկանող անդամ է, որ միայն մեքենայաբար յաճախում է քրիստոնէական մի եկեղեցի, ուր մէջ քահանան ժամ է ասում մի լեզուով որ ոչ իրան է հասկանալի, ոչ էլ մէկ ուրիշին: Եւ ահա այն հայը, որին մեր կղերական մամուլը հայութեան տիպ կարող է անուանել աշխարհին, ահա այն հայը, որին ընդունակ եղաւ արդիւնաբերել ժամանակակից Էջմիածինը, որից դուրս, ինչպէս կրկնում են մեզ «Մեղու», «Պսակ» և «Արարատ» հայութեան համար փրկութիւն չը կայ: Իսկ ինչպէս է հոգում նոյն Էջմիածինը այսչափ մի մեծաթիւ հայարիւնների լեզուով և ոգով հայացնելու մասին, կարելի է տեսնել հետևեալից: Բեսարաբիայի վիճակը ունի եկեղեցապատկան կայքեր, որոնք դեռ շատ ժամանակ չէ տալիս են եղել Էջմիածնին տարեկան քառասուն հազար րուբլ արդիւնք: Խօսք չը կայ որ քառասուն հազարը մինչև Էջմիածին հասնելը, արդէն ճանապարհում մասամբ հալվում էր ուղարկողների ձեռքում և այդ գումարից գուցէ կէսը չէր հասնում տեղը: Մինչև այժմ բարձի թողի արած կայքերը դարձեալ տալիս են տարեկան քսան հազար րուբլ եկամուտ, որից ամենքին անյայտ պատճառով Էջմիածինը նազդ ստանում է միմիայն տասն և երկու հազար րուբլ: Բայց քառասուն հազար, թէ տասն և երկու հազար լինի այդտեղի եկեղեցապատկան կայքերի տարեկան զուտ արդիւնքը, դարձեալ մի բան անուրանալի է, որ մի հատ կոպէկ այդ ամբողջ գումարից չէ ծախսվում այն ժողովրդի կրթութեան գործի վրա, որի սեփականութիւնից ստացվում է այդ եկամուտը: Ահա այդ հարցին կուզենայի որ պատասխանեն Էջմիածնի «խնամատարութեան և ուսումնածաւալութեան» երկրպագուները. ուր են թափվում այդ և սրա նման բոլոր դանձերը, որոնք հասում են դէպի Էջմիածին Հնդկաստանի Գանգէսի ափերից սկսած մինչև աշխարհի միւս ծայրը: Եթէ այդ բոլորը գործ է դրվում ճեմարանի վրա,—ես կարծեմ որ եւրօպական համալսարանների գիրքին նայելով, այդ բոլոր փողերով քսան համալսարան կարելի էր պահել և ոչ թէ մի ճեմարան, այն էլ լոկ անունով ճեմարան, որ գուցէ շատ լաւ դպրոց է, բայց այնու ամենայնիւ ճեմարան չէ, այլ մի հասարակ միջնակարգ դպրոց է մինչև այժմ:

Բայց ուրիշ բան էլ այստեղ և Օդէսայում իմացայ. ինձ հաւատացնում են, որ այդ փողերից ամենն էլ Էջմիածնում չեն, այլ նրանց մեծ մասը տոկոսաբեր թղթերի է դարձած, կամ տրված է շահեցողութեան նպատակով մայրաքաղաքների այս և այն հարուստ հայ կլէտսի ձեռքը, որ նրանցով իր գործերն է շինում և բիրժայի վրա խաղաղ խաղեր է խաղում, որի պատճառով ազգի առջև ազգասէր և բարերար, իսկ Էջմիածնի առջև նրա հաւատարիմ զաւակ է ձևացնում իրան:

Իսկ այստեղ կայ մի հատ թշուառ ուսումնարան, մի քանի հատ աշակերտներով, որի ուսուցիչը ստանում է տարեկան երեք հարիւր րուբլ ռոճիկ, որպէս ողորմութիւն, այն էլ մի քանի ունեւոր-ների, սափրիչների ձեռքից, այն ինչ քսան հազարը այստեղից է դուրս գալիս:

Հարցնում եմ՝ մեղաւո՞ր է արդեօք հարիւրհազարաւոր հայ ազգաբնակութիւնը իր հայութիւնից զուրկ դրութեան մէջ:

Մ. Նախիմեանց

ՆԱՄԱԿ ՆՕՎՕ-ԻՎԱՆՕՎԻՑ

Սեպտեմբերի 16-ին

Հայաստանցի սովատանջների համար, ձամբասրագ գիւղում ժողովեցի ներքոյ գրեալ պատուելի անձինքներից մի քանի րուբլի փող, որի գումարը, յիսուն և երկու րուբլի քառասուն կոպէկ ղրկում եմ ձեզ նամակիս հետ, խնդրեմ ստանալ և հասուցանել ուր հարկն է: Մի և նոյն ժամանակ հրատարակեցէք նուիրատուների անունները:

Անդրեյ Թումանեանց 3 ր., Արսէն Ազրէսեանց 3 ր., Ալէքսանդր Յարութիւնեանց 3 ր., Գրիգոր Սաղումեանց 2 ր., Սերկէյ մաչտեսի Աղաբեկեանց 2 ր., Նիկոլայ Պօղոսեանց 2 ր., Ղազի-Ախունդ Մօլլայ-Նազի-Ղազիզատէ 4 ր., Սափրեկ Քալանթարեանց 1 ր., Ամրանլու ազա Շիխլինսկի 1 ր., Մամադ ազա Իսկանդարբեկով 1 ր., Ավշարեանց 1 ր., Ստարօսիլսկի 1 ր., Սարգիս Շահինեանց 1 ր., Յարութիւն Ղազարեան 1 ր., Ճամօլ Յարութիւնեանց 1 ր., Արտեմ Մելքեանց 1 ր., Սարգիս Տէր Աղաբեանց 1 ր., Սերկի Մանուչեանց 1 ր., Իվան Կարապետեան 1 ր., Վասիլի Սիմէօնեան 1 ր., Գրիգոր Խաչատուրեանց 1 ր., Ներսէս Բաղալեանց 1 ր., Մարտիրոս Ներկարարեանց 1 ր., Միքայէլ Խաչատուրեանց 1 ր., Բեկլար Բուլղաղարեանց 1 ր., Պօղոս Խաչատուրեանց 1 ր., Մովսէս Բաբայեանց 1 ր., Մուսի Բաբաեանց 1 ր., Հայրապետ Աղաջանեանց 1 ր., Երեմիդ Բէկվազեանց 1 ր. 40 կ. Արզման Վարդանեանց 1 ր., Փաշաբեկ Ռուստամբեկ-օղլի 1 ր. 50 կ., Յովհաննէս Եղիազարեանց 50 կ., Ամիրխան Սիմէօնեան 50 կ., Միքայէլ Աղայեանց 50 կ., Պետրոս Դանիէլեանց 50 կ., Յակոբ Վարդանեանց 40 կ., Սիմէօն Տէր-Մելքսէթեանց 50 կ., Աստուածատուր Տէր-Աստուածատուրեանց 50 կ., Գրիգոր Տէր-Աբրահամեանց 30 կ., Սիմէօն Սարգիսեան 20 կ., Ամիր-Սանդրիեանց 20 կ., Մկրտիչ Բուտումեանց 20 կ., Միխայէլ Մամիկոնեանց 20 կ., Յօսէփ Ավալեանց 20 կ., Սարգիս Բաղինեանց 20 կ., Յօսէփ Զարկեարեանց 20 կ., Յարութիւն Սարգիսեանց 20 կ.: Գումարն է 52 ր. 40 կ.,

Ալէքսանդր Շահինեանց

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

Հոկտեմբերի 4

Կրօնական վիճաբանութիւնները, ինչպէս երեւում է մեր պարբերական հրատարակութիւնների մէջ, ընդունումեն վերին աստիճանի ծայրայեղ և անախորժ կերպարանք: «Մեղուն» իր № 73-ի մէջ «Բաց նամակով» յայտնում է այն միտքը, թէ կրօնական խնդրի վերաբերութեամբ «Հայ-կաթօլիկ» ստորագրութեամբ յօդուածները «կեղծ» շինված են լինում «Մշակի» խմբագրատանը: Այն ինչ, այդպիսի ստորագրութեամբ մենք էինք թղթակցում Ալէքսանդրօպօլից ինչպէս մենք յայտնած ենք «Մշակի» № 127-ի մէջ: Այդպիսի պարզ զրպարտութիւն «Մեղուի» կողմից անների է, որովհետև այդ կը նշանակէ մեղանչել դրականական ազնութեան դէմ: Եթէ «Մեղուն» սիրում է կրօնական վէճը, թող շարունակէ, բայց մենք ինչպէս արել ենք այժմ էլ կը հետևենք նոյն ուղղութեանը, որը է, ծառայել ազգային գաղափարի ընդհանրացնելուն, աշխատել որքան կարելի է կրօնական կուսակցութիւնների փոխադարձ յարաբերութիւնը միութեան սկզբունքին ծառայացնելու:

Ազգութեան գաղափարը մեր նշանաբանն է, մենք կը ջանանք այդ գաղափարը մեր մէջ արմատացնելու: Կաթօլիկ կուսակցութիւնը կրօնական վէճ չէ կարող անել, որովհետև, նա կատարելապէս ճանաչում է ներկան ապազայի համար:

Իսկ մի քանի զրպարտութիւնների դէմ մենք կը պատասխանենք «Մեղուին», եթէ նա սիրում է շարունակել կրօնական հալածանքը:

Պետրոս Բէկպուրեան

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Հոկտեմբերի 4

Մեր մէջ եթէ տղամարդիկն էլ դիտաւորութիւն են ունենում կազմելու մի որ և է բարենպատակ ընկերութիւն, գործը սկսվում է հազար ու մի նեղութիւնով և հաստատվելուց յետոյ՝ հետևանքը սկզբնաւորութեան համեմատ չէ կատարվում: Մէկ էլ տեսնում ես ընկերութիւնը բաժան—բաժան լինելու և զանազան խռովութիւններ տեղի ունեցան: Եւ կամ գանձապահ անդամը նուիրատուներից փողեր ժողովելով և իր օգտին շահեցնելով—երկար լռեց, գործը հասցրեց վերին աստիճանի անտարբերութեան. այս դէպքում մի ուրիշը նորան հրապարակ հանելով, գործից նոր տեղեկութիւն է պահանջում. և այն ժամանակ մեր գանձապահը, թէ ժողովարարը աշխատում են մեղադրել միւսերին—օրինակ - ինձ ու քեզ, միմիայն իրենց արդարացնելու համար....

Այսպիսի դէպքեր յաճախ պատահում են Գանձակումն էլ: Այստեղ հազարից մի անգամ «Կանանց ընկերութիւն» էլ եթէ կազմվում է, գործը սկսվում է տղամարդոց ազդեցութիւնով և այդպէս էլ վերջանում: Ինքնուրոյն մտածութիւններ, ընկերական ձգտումներ, ազատ գաղափարներ և գործունէութիւն – մեր մէջ էլ չը կան: «Կանացի ամօթխածութիւն» և «մոքերի կաշկանդումն» - ահա մեր ճակատագրի վերնատողը....

Սակայն այս բաւական չէ:

Գանձակի բժախնդիր մարդկանց դասը մի ուրիշ կողմից էլ կարծես աշխատում է մեզ—տիկիններիս էլ բժախնդիր կացուցանել և այդ քօղի տակ երևացնել: Իմ խօսքիս ապացոյցը վերջին հետևեալ դէպքն է, որ եղաւ առիթը սոյն նամակագրութեանս:

Տիկին Վառվառէ Մելիքեանցը «Մշակի» 171 №-ում խօսում է տեղոյս օրիորդաց դպրոցի ընկերական անդամուհեաց նուիրատուութեան վերաբերմամբ. Նա—որպէս «ժողովարար» նուիրատուաց ապառիկ փողերի ստորագրական թերթը երկու տարուց աւելի իր մօտ պահելով, վերջումս երբ տիկին Թ. Մ.... նրան հանդիստ քնից զարթեցրեց լրագրի միջոցով, յանկարծ մեր ընկերուհին նոյն լրագրի վերը յիշած համարում մեղը դրեց կամաւոր նուէրքը չը վճարող անդամուհիների վրա, և ինձ համար էլ ասում է. «տիկին Ղլէչեանցը թէև ստորագրված է վեց րուբլի և ոչինչ չէ տուել միայն ցուցակում գրել է սոսկայ № 131 ապահովագիր. ում է տվել, ումից ստացել—ես չը գիտեմ:»

Ստորագրող անդամուհիներից կարծեմ դեռ ոչ մէկը չէ ճանաչում տիկ. Մելիքեանցին որպէս «ժողովարար» ապառիկ փողերի. Նա գանձապահ չէ: Եւ ով է ցուցակը նրան յանձնել - ես չը գիտեմ: Այդ մասին «խօսք» և «ժողով» չէ եղած: Ես իմ կամաւոր նուէրքը յանձնել եմ դպրոցաց գանձապահ հօգաբարձուին դեռ անցեալ տարի, երբ ստորագրական ցուցակը ձեռքից ձեռք պտտում էր: Ստացել եմ դպրոցական հաշուեմատեանից ապահովագիր № 131: Ես չեմ թացրել ապահովագիրը—ինչպէս երազում է տիկին Մելիքեանցի նամակը: Լաւ չէր անի, եթէ ազնիւ տիկինը գէթ մի անգամ դիմած լինէր դպրոցաց գանձապահին կամ մատենուն իր կասկածը փարատելու համար տեղեկութիւն ստանալու իմ ապահովագրի մասին, կամ մի՞թէ նա չէր կարող մի անգամ գոնէ ինձանից տեղեկութիւն պահանջել և ըստ այնմ վարվէր իմ պատուիս նկատմամբ: Փառք Աստուծու, որ Գանձակում փայտոններ շատ կան:

Եթէ արդարև Գանձակում տիկինները ցուցակների հետ մօդայի պէս են վարվում, ապա թող ներուի ինձ նոյն նկատողութիւնը անել ազնիւ տիկնոջ ժողովարարութեան վրա: Նա ապառիկ փողերի ժողովելը ամօթանք է համարում և ոչ ոքի չը դիմած պահանջելու, ասում է. «շատ անգամ խնդրել եմ, բայց բաւարար պատասխան չեմ ստացել». Թէև ձեռն ընկած փողերն էլ նա երկար պահելով՝ ու անապահով դպրոցին է հասցնում և ոչ էլ հրապարակ հանում նրա որքանութիւնը առանց ուրիշից առիթ ստանալու: Եթէ հարկ կայ չը տուողների ցուցակը երևան հանելու, նրանց պատիւը շօշափելու. ինչո՞ւ տուողների ցուցակը չը հրատարակեց և նրանց պատիւը բարձրացրեց:... Եւ եթէ մի քանի տիկիններ դեռ չեն վճարել իրենց խոստացած վճարը և դորա համար էլ այսօր լրագրի միջոցով նախատինք են ստանում. հապա այն ժողովարար տիկինը, որ ուրիշների նուէրքը 75 րուբլի (իր տալիքը յայտնի չէ) պահում է իր մօտ – իր օգտին շահեցնում, որքան ուրեմն գովասանութեան արժանի պէտք է լինի....

Սորանով ես չուզեցի վիրաւորել տիկին Մելիքեանցին և նրա անձնականութիւնը շօշափել. իմ խօսքը մասնաւոր հաշվի վրա չէ, ինչպէս որ իր խօսքերը չէին....

Խմբագիր տէր, մեր մէջ միշտ այսպէս է: Ասեղ բան տուիր, էլ տիրոջը յետ տալ չը կայ. նուիրեցիր, նպատակիդ յարմար չեն գործ դնում, ընդդիմացիր, վատ, անպիտան ու «բարըշմազ» ածականները անունիդ վրա կը շարեն. խօսեցիր, պատասխանեցիր, էհ, մախլաս....

Այս բոլոր սրտամաշ ճշմարտութիւնների վերականգնումը ձեզ եմ յանձնում, ձեր լրագրին....

Շուշանիկ Ղլէչեանց

ՆԱՄԱԿ ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ

17 սեպտեմբերի

Բաւական չը համարելով այն 600 րուբլից աւելի գումարը, որ անցած տարի ժողովվեցաւ յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան Աստրախանի մէջ, և կամենալով մի փոքրիկ ծառայութիւն ևս իմ կողմից ցոյց տալ այն վսեմ գործին, որով Հայաստանի ապագան պիտի պայծառապէս փայլէ կրթութեան և դաստիարակութեան լուսով, և որին նուիրվել են մեր հայազգի, ազգասիրական հոգով վառված երիտասարդները, նախապէս նուիրելով իմ կարողութեանս չափ իմ փոքրիկ լուման ազգային գանձանակին, առաջարկեցի նոյնը և մի քանի իմ ծանօթներին, որոնք չը խնայեցին նոյնպէս իւրաքանչիւրը իր նուէրը ընծայելը յօգուտ «Արարատեան» (այժմ Միացեալ) ազգօգուտ ընկերութեանը, որոնք միասին ընդամենը կազմում են հարիւր տասն և չորս րուբլ գումարը, որը ահա ուղարկում եմ խմբագրութեանդ նուիրատուների ցուցակի հետ միասին, խնդրելով հասցնել ուր հարկն է:

Դարձեալ, յարգոյ պարոն, պարտաւորութիւն եմ համարում յայտնել ի լուր ընթերցողների, թէ անցեալ նամակումս, որով ուղարկել էի յօգուտ Վանի սովատանջների իմ ժողոված նուիրադրամները, մտել է իմ անուանս մէջ երկու անգամ տպագրական սխալ, ըստ որում փոխանակ տպագրվելու «Կարապետ Աթանասեանց», տպագրվել է Յարութիւն Աթանասեանց:

Նուիրատուների անունները. Յովհաննէս Սարգսեան Ուացեանց 15 ր., Եղիսաբէթ Յովհաննիսեան Ուացեանց 10 ր., Կարապետ Յարութիւնեան Աթանասեանց 5 ր., Իսաչակ Կարապետեան Աթանասեանց 5 ր., Յովհաննէս Աղաբէգեան Դոդաղեանց 5 ր., Կարապետ Դաւթեանց 10 ր., Արտաշէս Գրիգորեան 5 ր., Մելքոն Սարգսեանց 5 ր., Յովակիմ Ստեփանեան Կիրգիզեանց 25 ր., Բաչանայ Աբրահամ Պօպովեանց 5 ր., Մարգարիտ Տէր-Գէորգեան Մատաթեանց 15 ր., Աւետիս Թումայեանց 5 ր., Յարութիւն Գրիգորեան Ստեփանեան 3 ր., Անյայտ ոմն 1 ր.: Գումարն է 144 րուբլի:

Կ. Աթանասեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 6 հոկտեմբերի

Կարդալով ձեր լրագիրը 'ի միտ առինք Վանի հայոց դրութիւնը, որպէս մի դժբաղդաբար դեռ ևս նոցա մէջ շարունակվում է սովը, ուստի հարկ համարեցինք բանալ ստորագրութեան թերթ յօգուտ նոյն տարաբախտների: Մենք մեր կողմից շնորհակալութիւն ենք յայտնում նուիրատու պարոններին, որոնք ուրախութեամբ ստորագրեցին: Գոյացաւ գումար 317 րուբլի 10 կոպ., որը ցուցակով յանձնում ենք ձեզ և խնդրում ենք գումարը հասցնել ուր հարկն է և տպել ձեր պատուական լրագրի մէջ նուիրատու պարոնների ազգանունները:

Յակոբ Ջառաեանց 25 ր., Յովհաննէս Վարդապատրիկեանց 10 ր., Եակոր Ջօհրապեանց 10 ր., Կօստան Խաչատուրեանց 10 ր., Գրիգոր Շաղինեանց 10 ր., Վարդան Յակոբեանց 10 ր., Խաչատուր Ղըլըճեանց 10 ր., Յովհաննէս Թումբեանց 10 ր., Սչակ Մովսէսեանց 10 ր., Սարգիս Բաղդեանց 5 ր., Վաղարշակ Բալասանեանց 5 ր., Ալէքսանդր Ափրիկեանց 5 ր., Պարսամ Պարսամեանց 5 ր., Սարգիս Գասպարեանց 5 ր., Եղբայրք Մուքայէլեանց 5 ր., Փանէս Տէր-Աբրահամեանց 5 ր., Բալաղայ Եղիեանց 5 ր., Սենեքերիմ Ղազարեանց 6 ր., Ստեփան Ղօլթուղչեանց 5 ր., Գալուստ Գրիգորեանց 5 ր., Կիրակոս Վարիկեանց 5 ր., Հայ Ծաղիկեանց 5 ր., Մինաս Պատիրեանց 5 ր., Կարապետ Սալանեանց 5 ր., Յովհաննէս Ասլանեանց 5 ր., Աւետիս Խանաղեանց 5 ր., Աղաջան Մէլիք-Ալահվերդեանց 5 ր., Սիմէօն Եղիազարեանց 5 ր., Նիկալայ Փանիեանց 5 ր., Հայրապետ Աւետիսեանց 5 ր., Յովհաննէս Խալաթեանց 5 ր., Բաղդասար Վանէցեանց 3 ր., Ալէքսանդր Գօզալեանց 3 ր., Կօստանդին Անդոնեանց 3 ր., Պաւէլ Ղատարչեանց 3 ր., Յովհաննէս Մանասեանց 3 ր., Սարգիս Ղալանճեանց 3 ր., Դաւիթ Դաւիթեանց 3 ր., Մկրտիչ Գալստեանց 3 ր., Ստեփան Բամբալեանց 3 ր., Գրիգոր Յօսէփեանց 1 ր., Յովհաննէս Միրաքեանց 3 ր., Պետրոս Կարօեանց 3 ր., Նիկօլ Մամասախլիսեանց 3 ր., Նիկօլայ Յակոբեանց 3 ր., Գէորգ Ղազարեանց 3 ր., Բախշօյ Եղեազարեանց 3 ր.,

Արշէն Տէր-Մարտիրոսեանց 3 ր., Գրիգոր Ղազարեանց 3 ր., Կարապետ (Թայիրեանց) Մելքեանց 3 ր., Վանի Թայիրեանց 3 ր., Սարգիս Աւէտիսեանց 3 ր., Նաւասարդ Զօրեանց 3 ր., Մելքում Ռաֆայէլեանց 2 ր., Գրիգոր Նիկոլայեանց 2 ր., Տիգրան Կօնդախսազեանց 2 ր., Դաւչօյ Առաքելեանց 2 ր., Աւետիք Ղազարեանց 2 ր. 10 կ., Սարգիս Պետրոսեանց 1 ր., Գրիգոր Մէլիք Ստեփաննեանց 1 ր., Սամուէլ Տէր-Ստեփաննեանց 1 ր., Գէորգ Տապտապեանց 1 ր., Քրիստափոր Մարութեանց 1 ր., Յարութիւն Աստուածատուրեանց 1 ր., Կարապետ Սիմօնեանց 1 ր., Յակոբ մաչտեսի Ամիրեանց 1 ր., Ամրջան մաչտեսի Ավաննեանց 1 ր., Մի ոմն 1 ր., Յակոբ Յակոբջանեանց 1 ր., Թոմաս Խարազեան 1 ր., Աւետիք Տէր-Աբրահամեանց 1 ր., Արտեմ Պիրաննեանց 1 ր., Մի ոմն հայ 1 ր., Մի ոմն հայ 1 ր., Ալէքսանդր Տէր-Յակոբեանց 1 ր., Յովհաննէս Աւէտիսեանց ր., Գրիգոր Բայընդուրեանց 6 ր.: Ընդամենը 317 ր. 10 կ.:

Յովհաննէս Վարդպատրիկեանց, Փանէոս Տէր-Աբրահամեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թեմական տեսուչ Գ. Բարխուդարեանց յայտնում է հետեւալը: «Ապագայ ընդհանուր ուսուցչական ժողովի համար կազմած ուսումնական յանձնաժողովի առաջին նիստը նշանակված է ամսիս 13-ին, երկուշաբթի օր, երեկոյեան 7 ժամին, Գայանեան ուսումնարանում: Այս մասին պատիւ ունեմ յայտնել յանձնաժողովի մեծապատիւ անդամներին:»

Հաստատ աղբիւրներից իմացանք, որ Ներսիսեան դպրոցի տեսուչ պ. Նաջարետեան արգելել է դպրոցի աշակերտներին, այն էլ բարձր դասատների աշակերտներին, հայոց թատրոն մանգաւանդ իրանից թոյլտուութիւն հարցնելու, հակառակ դէպքում աշակերտներին մեծ պատիժներ են սպասում:

Պ. Յովհաննէս Գաբրիէլեան Թամամշեան յայտնում է հետեւալը: «Սեպտեմբերի 28-ին, Թիֆլիսի Նորաշէն եկեղեցու մէջ, պատարագից յետոյ սրբազան Աղաւիրեանց մի քարոզի մէջ յիշեց Ն աշէնի Մարիամեան օրիորդաց դպրոցի նուիրատուների ազգանունները: Ի միջի այլոց սրբազանը ասաց որ Զաքար Թամամշեան ուսումնարանին 1000 րուբլ ընծայեց: Հարկաւոր եմ համարում յայտնել, որ այդ գումարի կէսը, այն է 500 րուբլ, իմ նուէրս է:»

ՓՕԹԻՑ, պ. Պօպօվից ստացած երկու հազար րուբլ գումարից 1000 րուբլ ուղարկեցինք յօգուտ «Միացեալ ընկերութեան»:

Պ. օրգանօվի կօնցերտը Արծրունու թատրոնում լինելու է ոչ թէ հոկտեմբերի 13-ին, ինչպէս յայտնած էր, բայց հինգշաբթի օր, հոկտեմբերի 16-ին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ալաշկերտի Հայ գաղթականաց անուամբ 1877ին Ռուսական Հայաստանի մէջ հաւաքուած և Էջմիածնի աթոռին յանձնուած 17000 րուբլին համար Տփխիսի Հայ լրագրութիւնն անդադար բացատրութիւն կը պահանջէր Մայր աթոռէն, թէ ինչ իրաւամբ և ինչ նպատակաւ պահած էր այդ կարեւոր գումարը, զոր ժողովուրդն Ալաշկերտցի դժբաղդ գաղթականաց օգնելու համար նուիրած էր, և որ ներկայ մարդախանձ սովին ժամանակ կրնար շատ հոգիներ փրկել և թշուառութիւններ սփոփել:

Երկար լռութենէ յետոյ վերջապէս Արարատ ամսագիրը կը պատասխանէ թէ Վեհ. Կաթողիկոսին հրամանաւ յիշեալ գումարով արժեթղթեր գնուեր են, որոց տոկոսիքն Ալաշկերտի գաւառին մէջ վարժարան մը պիտի հիմնուի և կառավարուի եղեր:

Այս յայտարարութիւնը չեմք գիտեր ինչ տպաւորութիւն բրած է Ռուսական Հայաստանի Հայ ժողովրդոց վրայ. բայց մեր վրայ բրած տպաւորութիւնը գժբաղդաբար խիստ անխուր է. վասն զի այդ գումարը կրնայ ներկայ սովուն ժամանակ մեծ օգնութիւն մատուցանել Պայազիտի և Ալաշկերտի սովալլուկ ազգայնոց, և երկրին աւերմանն ու ամայացման առաջն առնլու նպաստել:

Որո՞ւ համար պիտի հիմնուի վարժարանն երբոր երկրին ժողովուրդը սովու տագնապին չը դիմանալով ցիրուցան եղած, և իրենց գիւղերն ամայացած և կամ ամայանալու վտանգի ենթարկուած են:

Թէքէճեանը հաղիգաթ լրագիրը Պ. Բարշամի նամակին առթիւ բրած խորհրդածութիւնը սա տողերով վերջացուցած է.— «Հայք ինքնօրինութիւն և անկախութիւն «կ'ուզեն. բայց լոկ ցոյց մ'է այս զոր այժմ «կը պահանջեն իրենց շահերն. ապա թէ «ոչ, մի՞թէ չե՞ն գիտեր թէ ինչ պիտի լինէ «չափ մը Հայոց անկախութիւնն այնպիսի «երկրի մը մէջ, որոյ մէկ կողմն Արապիստան «է, բուն իսկ երկիրը Քիւրտիստան է, մէկ «կողմը Պարսկաստան, և միւս կողմն ալ «Ռուսաստան,, որ ամէն ինչ կլնել կը սպառնայ»

Վիտին բնակող ազգային մը, Յարութիւն Էֆէնտի Աբգարեան, սէպտ. 10 թուով նամակ մը կ'ուղղէ Լա Թիւրքի լրագրին, գանգատելով որ Պուլղարիոյ Երեսփոխանաց ժողովն, որ ի Սոֆիա կը նստի, մինչդեռ թոշակնիր կը յատկացնէր Պուլղար Արքեպիսկոպոսաց, Եպիսկոպոսաց և Տէտփոտաց, ինչպէս նաև Իսլամ Միւֆթիներուն և Հրէայ Խախամներուն, ոչինչ յատկացուցած է Պուլղարիոյ Հայ համայնքութեան: Իշխանութեան երկրին մէջ այսօր 1,200 Հայ ընտանիք կան, որք Շումլա, Ռուսճուգ, Վառնա, Պազարճըգ, Սիլիստրէ և Վիտին կը բնակին. և ո՛չ եպիսկոպոս, ո՛չ ալ քահանայ ունին, անոնց ծախքն հոգալու անկարողութեան պատճառաւ:

Եթէ, կ'ըսէ նամակագիրն, յառաջիկայ նստաշրջանին մէջ այս խնդիրը Պուլղարիոյ Երեսփոխանաց ժողովոյն ուշադրութեան ներկայի, սա անշուշտ ի նկատ կ'առնու, և բացառութիւն մը չընելով Հայոց համար, որք Պուլղարիոյ ուրիշ համայնքութեանց չափ հոգածութեան արժանի են, գումար մը կը քուէարկէ նաև Հայկական եպիսկոպոսութեան մը համար ի Պուլղարիա: Նամակագիրը Բուլղարիա բնակող Հայոց անուամբ, այս խնդրոյն վրայ Ազգային Պատրիարքարանին ուշադրութիւնը կը դրաւէ, և վստահ է որ եթէ Ներսէս Սրբազան այս գործին համար Պուլղարիոյ կառավարութեան քով միջնորդէ, իւր միջնորդութիւնը փափաքելի արդիւնքը կ'ունենայ:

(Մասիս)

ՖՐԱՆՍԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. Փարիզից ստացվեցան այնպիսի տեղեկութիւններ, որոնք հակառակ են աւստրիական պաշտօնական և անգլիական մինիստրական լրագիրների հաղորդութիւններին, իբր թէ բոլոր պետութիւնները համաձայնել են ընդունել Անգլիայի առաջարկութիւնները: Փարիզի հեռագիրը հաղորդում է, որ Ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահը մինիստրների խորհուրդի մէջ մտադիր է քննել, թէ ինչպէս պէտք է գործել, ի նկատի ունենալով այն նոր գրութիւնը, որ առնելել են Աւստրիան և Գերմանիան, որոնք տատանվում են ընդունել Անգլիայի առաջարկութիւնները:

Այդ հեռագիրը ցոյց չէ տալիս իր հաղորդած լուրի աղբիւրը: Որովհետև նոյն հեռագիրը դրականապէս յայտնում է, որ Ֆրանսիական մինիստրների խորհուրդի մէջ վճիռ չէ կայացել Ֆրանսիական նաւատորմի յետ կանչելու մասին, ուրեմն կարելի է ենթադրել, որ այդ հեռագիրը ուղարկել են Փարիզի պաշտօնական շրջանները, որոնց գոնեա մասաւորապէս յայտնի պէտք է լինի Թիւրքիայի դէմ գործադրելի ստիպողական միջոցների մասին եղած բանակցութիւնների գրութիւնը:

Անկարելի է ենթադրել, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը Աւստրիայի և Գերմանիայի տատանումը եզրակացնում լինի այդ երկիրների կիսապաշտօնական լրագիրների հաղորդութիւններից: Կիսապաշտօնական լրագիրներից չէ կարելի տեղեկութիւն ստանալ Գերմանիայի կամ Աւստրիայի տատանման մասին: Ուրեմն Ֆրանսիական կառավարութիւնը այդ տեղեկութիւնը ստացել է մի այլ աղբիւրից, որ յայտնի չէ անգլիական կառավարութեանը, որովհետև Գլադստոնի մինիստրութիւնը այնպէս է վարվում, կարծես հաւատացած է, որ եւրոպական համաձայնութիւնը կայացել է Թիւրքիայի դէմ ստիպողական միջոցներ գործադրելու մասին:

Այս հակասութիւնները նրանով կարելի է մեկնել, որ Անգլիայի բանակցութիւնները եւրոպական միւս պետութիւնների հետ առաջացել են մինչ այն աստիճան, որ Գլադստոն և Գրէնվիլ նրանց վերջացած են համարում, մինչդեռ համաձայնութիւնը վերջնական ձև չունի: Պարզ է ուրեմն, որ Բերլինից ակնարկում են Գերմանիայի և Աւստրիայի տատանման մասին, որպէս զի Ֆրանսիան չընդունի Անգլիայի առաջարկութիւնները: Եթէ Ֆրանսիան այսպէս վարվի, Գերմանիա և Աւստրիա առիթ կունենան յետ առնել իրանց համաձայնութիւնը, որը երեւի պայմանաւոր է:

Այս դէպքում պետութիւնները երկու կողմի կը բաժանվէին, որոնցից մէկը կազմված Ֆրանսիայից, Աւստրիայից և Գերմանիայից, կընդդիմանար եւրոպական պետութիւնների միջամտութեանը արեւելեան գործերի մէջ: Եւրոպական համաձայնութիւնը կոչնչանայ և դրա պատճառը, թէպէտ և ակամայ, Ֆրանսիան կը լինի:

Փարիզից Բերլինի «Նացիօնալ Ցայտունգ» լրագրին գրում են, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը կըսկսի իրագործել մարտի հրամանները, փակելով արգելված միաբանութիւնների եկեղեցիները: Այդ գործը կը սկսեն կատարել հոկտեմբերի 10 ից: Գործին ծանօթ շրջանները հաւատացնում են, որ պապի յարաբերութիւնները Ֆրանսիական կառավարութեան հետ չեն ընդհատվի, այլ պապական նուիրակը կարճ ատև արձակուրդ կը վերցնի և կը հեռանայ Ֆրանսիայից:

Իտալական «Դիրիտտօ» լրագիրը քննելով Ֆրանսիայի բռնած ընթացքը Արեւելքի մէջ, ասում է հետեւալը. Ֆրանսիան յունական խնդրի մէջ թէ Բերլինի կօնգրեսի, թէ Բերլինի կօնֆերենցիայի ժամանակ սկսեց առաջնակարգ դեր խաղալ: Վադդինգտօնի և Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնները ուրիշ պետութիւնների առաջ հելլենականութեան պաշտպան հանդիսացան. Ֆրէյսինէ մինչև անգամ համաձայնեց զինուորական գործակալներ ուղարկել Աթէնք՝ յունական զօրքերը կազմակերպելու համար: Այժմ բոլորը փոխվել է. զինուորական գործակալների Աթէնք ուղարկելու միտքը թողված են, ծովապետ Լաֆօնին տուած հրահանգները չափազանց սահմանափակում են նրա իրաւունքները, իսկ Ֆրանսիական մամուլը ծաղրում է ծովային ցոյցը: Լրագրի կարծիքով Ֆրանսիայի պատիւը նոյնքան բաւականութիւն պէտք է ստանայ, որքան և ուրիշ պետութիւնների պատիւը և որ այժմ անվայել կը լինի Ֆրանսիայի համար անջատվել եւրոպական համաձայնութենից:

Իտալական «Նացիօնէ» լրագրի մէջ տպված է Ֆրանսիական արտաքին գործերի այժմեան մինիստրի նամակը, որի մէջ Բարտելեմի Սենտ-Իլեր ասում է, թէ ինքը խաղաղութեան և և Իտալիայի բարեկամ լինելով, կաշխատի, որ Ֆրանսիայի և Իտալիայի յարաբերութիւնները բարեկամական լինեն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Պարսկաստանի Սպահան քաղաքից մեզ գրում են. Վաղուց այստեղ զգացվում էր մի կանոնաւոր ազգային դպրոցի կարեւորութիւնը: Տեղային հին դպրոցները անգամ չպատասխան լինելով ժողովրդի պահանջներին, ծնողները ստիպված էին իրանց զաւակներին ուղարկել օտար երկրներում ուսում առնելու: Ամեն տարի հարիւրաւոր պատանիներ ուղարկվում էին Հնդկաստանի Կալկաթայ քաղաքը անգլիական դպրոցները մտնելու համար: Այդ աշակերտների մեծ մասը ուսումը աւարտելուց յետոյ այլ ևս չէին վերադառնում իրանց հայրենիքը, մնում էին Հնդկաստանում, իրանց համար գործ, կամ պաշտօն գտնելու համար: Իսկ եթէ վերադառնում էին, նրանց այլ ևս ճանաչել չէր կարելի, լինում էին բոլորովին օտարացած, մինչև անգամ մայրենի լեզուն մոռացած: Այդ հանգամանքները աչքի առաջ ունենալով, Սպահանի հայ հասարակութիւնը մտածեց մի կանոնաւոր ազգային դպրոց ունենալ. ստորագրութիւն բացվեցաւ և հաւաքվեցաւ 10,000 թուման պարսից դրամ նոր բացվելու դպրոցի անունով: Ստորագրութիւնը դեռ շարունակվում է: Գլխաւոր դժուարութիւնը նրանում է, որ Սպահանը ամեն հայաբնակ կենտրոններից հեռու գտնվելով, դպրոցի հոգաբարձութիւնը օրինաւոր ուսուցիչներ գտնելու մէջ մեծ կարօտութիւն է զգում:

— Կ. Պօլսի «Մասիս» լրագրի մէջ կարդում ենք. Արաբ ցեղերը ապստամբելով, պաշարեցին Սուլէյմանիէ քաղաքը, որ գտնվում է Բաղդադի կուսակալութեան մէջ: Ասպատակութիւններ և աւազակութիւններ կը գործվին: Երեւում է, ասիական Թիւրքիայում օտարազգի մահմետական ցեղերից շատերը գրգռված են Թիւրքերի դէմ:

— Թէհրանից մեզ գրում են. Պարսկաստանի առաջին վէզիրի (սադրազամ) պաշտօնանանկ լինելու պատճառը մէկ միլիօն թուման (մօտ չորս միլիօն րուբլ) արքունի գանձարանից պակասելն է: Վճռված էր սա դրագամի բոլոր կայքերը գրաւել և աքսորել Խորասան, բայց Շահը ներեց, հրամայելով միայն հաշիւներին նայել:

—Լրագիրներում կարդում ենք որ այս օրերս վախճանվեցաւ յայտնի երաժիշտ—հեղինակ Ժակ Օֆէնբախ, որ ծնվեցաւ 1819 թւին գերմանական Կեօլն քաղաքում գերմանացի—հրէայ ծնողներից: Նա յայտնի եղաւ իր բազմաթիւ և շնորհալի օպէրէտներով, որոնք պտտեցին ամբողջ աշխարհի շուրջը և որոնց երաժշտութեան թեթև և դուրեկան եղանակները նոյնքան սովորական է լսել եւրոպացու, ամերիկացու և ասիացու բերանից:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 8 հոկտեմբերի: Ֆէլիկս Պիա դատապարտված է 2 տարվայ կալանաւորութեան և 10000 ֆրանկ տուգանքի արքայասպանութիւնը պաշտպանելու համար:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 հոկտեմբերի: Կոմս Սալիասին թոյլ է տուած հրատարակել «Պօլեարնայա Զվեզդա» վերնագրով ամսագիր: «Աժենս Ռիւս» ասում է. Բ. Դրան խաղացած թատրօնական խաղը Դուլցինիօն վերջնականապէս զիջելու մասին եւրոպական կառավարութիւններին նորից կասկածանքի առիթ տուեց Բ. Դրան անկեղծութեան մասին: Այսօր, հոկտեմբերի 9-ին բացվեցաւ Ս. Պետերբուրգի մէջ ռուսաց երկաթուղիների բոլոր ներկայացուցիչների 12 որդ ժողովը:

ՓԱՐԻԶ, 9 հոկտեմբերի: Սենատի գլխաւոր խորհրդարանը Ադրիական ծովից Ֆրանսիական նաւատորմի յետ կանչելու պահանջը մերժեց 31 ձայների բազմութեամբ 30-ի դէմ:

ՌԻՄ, 8 հոկտեմբերի: Այսօր այստեղից արտաքսված են կարմելիտները: Դռները ուժով են բացված: Կարգապահութեան համար զօրքեր են պահանջված:

ՄԱՐՍԵԼ, 8 հոկտեմբերի: Պօլիցիային հրամայած է Կապուցինների վանքի մօտ հաւաքվող ամբոխի խումբերին ցրվել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 հոկտեմբերի: Այստեղ բացվեցաւ բալտիկեան ճանապարհ:

ՊԵՇՏ, 8 հոկտեմբերի: Ունգարական պատգամաւորութիւնը Լիւդվիգ Տիսսային իր նախագահ ընտրեց:

ՓԱՐԻԶ 8 հոկտեմբերի: Լիվադիա նաւը Մեծ Իշխան Կօնստանտին Նիկոլայեվիչի հետ այսօր դուրս գնաց Բրեստից:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 հոկտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 87 կ. երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 92 ր. 62 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 216 ր. երկրորդ 211 ր. 50 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 75 կ. երկրորդ 90 ր. 62 կ., երրորդ 90 ր. 50 կ., ոսկի 8 ր. 20 կ., Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 204 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 254 ֆրանկ 50 սանտ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ